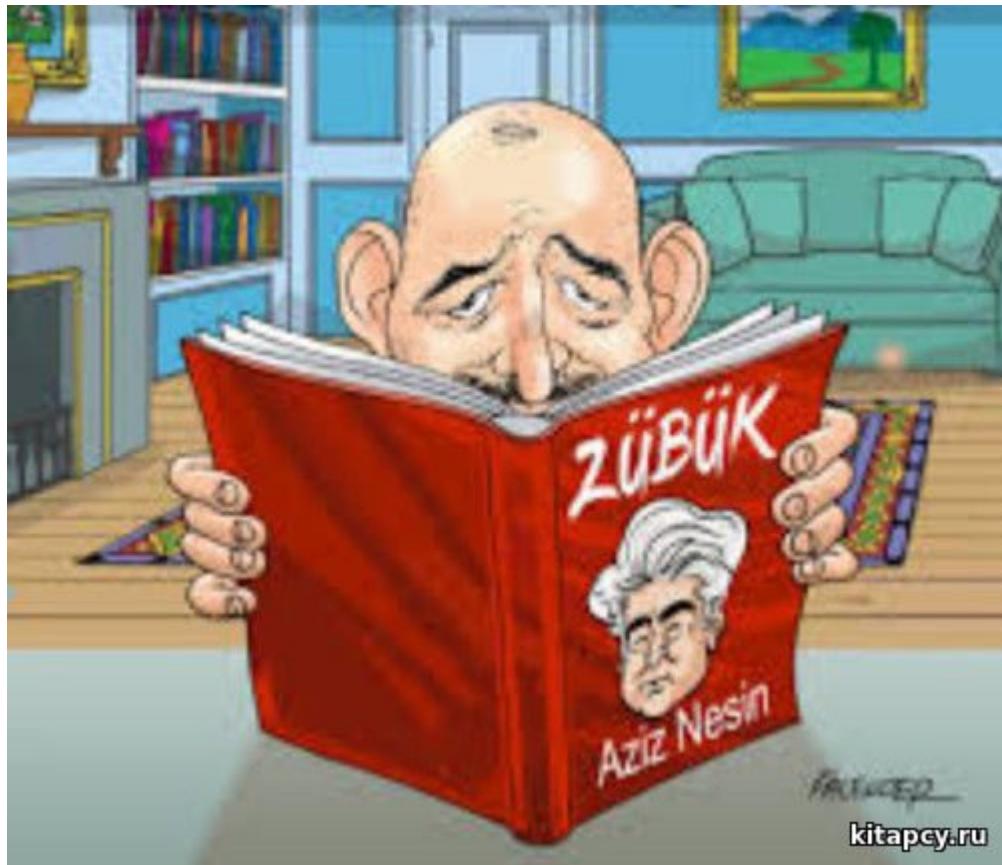

Süpük / satiriki hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Süpük / satiriki hekaýa SÜPÜK

Indi has gowy düşünip galym, "süpük"* bir adamdan ybarat däl, biziň hemmämiz ýeri gelende barypýatan süpük ekenik. Eger biziň hemmämiz süpük bolmasadyk, aramyzdan munça süpükler çykmazdý. Her birimizde bolan az-owlak süpüklikler birigip, ynha, şu görüşüniz ýaly uly-uly süpükleri orta çykarýar. Çünkü, süpüklik biziň öz içimizde bar. Olary biz öz süpükligimizden döredýäris.

Soňam öz süpükliklerimiziň ýeke-täk bir uly Süpükde birigendigini görüp, oňa gaharlanan bolýas. Bu süpükler hemme ýerde bar, biz süpükler nirede bolsak – olaram şol ýerde...

Uly iş ýeriniň aşakky gaty söwda merkezidi, ikinji gatynda bolsa ýazuw-pozuw işleri edilýärdi. Gyrçuw sakgallaryny üç ýyl öñ syrdyranam bolsa, sakgalsyz eñegine häzirem öwrenşip bilmändigi üçin, sakgalyny sypamak üçin elini her gezek

uzadanda, sakgalyna eli ilmän birhili bolýardы. Üsti aýnaly stoluň arkasyndaky towlanýan kreslosyndan öñe hemišeki ýaly bir aýagyny beýleki aýagynyň aşagyndan geçirip goýupdy, aýagynyň birini bolsa sallap durdy. Uly elsüpürgiji dyzyna ýazypdy, aram-aram bu elsüpürguç bilen ýüzüniň, boýnunyň, ýeñsesiniň derini sylýardы. Döwrebaplaşmagyň hajathana unitazy bilen ütüginden başga zadyndan zyýan görmedi. Ol hajathana unitazyna hiç öwrenşip bilmedi. Garynlakdygy üçin unitazda oturansoň, agramyny saklamak kyn düşýärdi. Birem ütükden gonenenokdy. Aýagynyň birini syrtynyň aşagyna alyp oturmasa, ynjalyk tapmaýandygy üçin jalbarynyň ütügi pozulýardы. Şonuň üçin ütük bilen hajathana unitazynadan başga döwrüň ösen tehnologiyasynyň hiç birisi bilen arasy erbet däldi.

Köpcülik ýerlerinde aýallara "Hanym" diýmegini öwrendi, galstugam dakynýardы, aý garaz!.. Galstuk dakynmak kyn düşýändigi üçin taýýar daňyly, ildirgiçli galstuk dakynýardы. Ol bu dünýäniň işlerini ýola goýsy ýaly, o dünýäniň işlerinem ýola goýdy. Döwrebaplaşmagyň şertlerini nähili berjaý eden bolsa, yslamyň baş şertini-de berjaý etdi. Geçen ýyl hajy bolup geldi. Ýylда iki gezek bolýan dini baýramçylykda hökmény suratda metjide giderdi, hiç haçan baýram namazlaryny sypdymazdy. İş-hysyrdlardan sypynan wagty, mahal-mahal juma namazlaryna hem giden wagty bolardы. Golastynda işledýän işgärlerine berýan aýlygyny zekat, döwlete berýän pajyny pitre, ýitiren puluny sadaka hasaplardы. Remezan aýlarynda yslamyň dördünji şerti orazany berjaý etmese-de, horlanmak üçin berhiz tutup, agyz beklemek borjuny doldurmaga çalşardы. Emma yslamyň bäsiniji şerti bolan şahadat getirmekde rekord goýan bolsa gerek. Azyndan sagatda birnäçe gezek "kelemeýi şahadat" getirerdi, üstesine her gagirende "Estagpylla" diýmegini hiç unutmazdy.

Geçen ýyl saçlaryny iň gowy saç bejerýän maşynkada bejertdi. Başgabyny çykaranda aşagyndan ak tahýasyny hem çykarardы. Başgabyny stolunyň gapdalynndaky diwardaky asyja asardы, kellesindäki tahýasy bilen kreslosynda aýbogdaşyny gurup oturardы. Sakgalyny syrdyranyndan bări, saçyny biraz uzaldandygy üçin indi tahýaly hem oturanokdy. 0tagyň dört diwarynda-da "Ýa Sabyr", "Erryzk-y alellah", "Elkâsyb-ü Habiballah", "Men sabere zafere", "Ýa Hafyz" diýen ýaly ýazgylardan doldurylandy. Özem hiç tesbi sanamakdan

ýadamaýardy.

Ol elindäki kehribar** tesbisiniň iri dänelerini şakyrdadyp, garşsyndaky kresloda oturan ýaş ýigit bilen gürleşyärdi:

– Ýurtda beren sözünde tapylýan adam galmandyr. Bir söz berdiňmi, ölyänem bolsaň sözünde durmalysyň. Söz diýmek näme? Söz diýmek – namys diýmek...

Bergimi şu gün überin diýip ant içip awy ýalaýarlar. Hany, nirede... Biz söz bermegi namys hasaplaýarys. Birisine pylança wagtdan pylan ýerde duşuşarys diýdikmi, rast, iki elimiz ganyň içinde bolsa-da gideris. Söz bu, söz. Sözden dänmek bolmaz... Indi sözünde durýan adamam galmandyr. Önler bular ýaly namyssyzlyk ýokdy. Allanyň razylygy üçin biri kynçylykdan dynsyn diýip kömek edýärsiň, aýdaly karz berýärmişim, ondan soň yzyndan özüň it ýaly ylgap ýörmeli. Eliň bilen bermeli, aýagyň bilen çöplemeli. Walla, sözünde durýan adam galmandyr!..

Ol sözünü heniz gutarmanka, gapdal gapydan eli telefonly kätibi göründi. Ol gelişine telefonda biri bilen gürleşip gelýärdi. Kätip telefonda gepläp oturan eşitmesin diýyän ýaly, trubkany eli bilen ýapyp:

– Başlyk ependi, Hurşyt beý siziň bilen görüşmek isleýär – diýdi.

Aýbogdaşyny gurup oturan aýagyny çalşyryp:

– Näme diýip görüşjekmişin meniň bilen. Ýok diý, bärde ýok diý. Gabyr et, enesi ýalamadygy! – diýdi.

Kätip telefonda gürleşip duran adamyna:

– Hurşyt beg, ýaňam bardy, eýýäm gidipdir... – diýdi.

Telefondakyň sözlerini diňländen soňra, ýene elindäki trubkany ýapyp:

– Başlyk ependi, şu gün görseris diýip söz beren ekeniňiz. Edil şu sagatda... Pul meselesimiş, pul berjek diýip randewu alanmyşyňyz.

Ol tesbisini çalt-çaltdan şakyrdadyp gygyryp başlady:

– Eý-hoo, ýok et diýdim-ä, nähil-aý sen?!.. Syrkaw-pyrkaw diý. Birden syrkawlady diý, zat diý!

Kätip elindäki telefonnyň trubkasyny süýräp, gapyny daşyndan ýapansoň, başlyk garşsyndaky oturan ýaş ýigide:

– Yeri, nirde galypdyk? Näme diýip durdum? – diýip sorady.

Ýaş ýigit:

– Bu zamanda hiç kim sözünde duranok diýip durduňyz... – diýdi.

– Hä-ä, hawa. Şeý diýip durdum... Diňe sözmi? Alladan gorkmak diýen zat galmandyr. Bankirlik näme? Süýthorluk, arassa süýthorluk, özem kanuny süýthorluk... Haram diýyänem ýok, günä diýyänem ýok... Ahlak galmadı, ahlak...

Ýene gapy açyldy we ýaňky kätip:

– Ol işi sorap-idäp anygyna ýetipdirler – diýdi. Başlyk:

– Haýsy işi? – diýip sorady.

– Yüz elli müň lira karz soran... Ýigrimi baş göterime çenli berýärmişin.

– Şu döwürde ýigrimi baş göterim bilen pul berilýärmi, oglum? Bar bolsa menem aljak...

– Emma bu bary-ýogy alty aý üçin başlyk ependi.

Başlyk sakgalynyň ýoklugyny unudyp, ýene öwrenen endigini etdi-de, elini eñegini ýetirdi. Sakgalynyň ýerinde ýoklugyny duýmagyň gahary yüzünden sowluşmanka:

– Girewine goýjak jaýy bir oňly zatmy? – diýip sorady.

– Hawa, binanyň özi suwuň içinde goýanda-da, baş ýüz müň çykarjak...

– Onda bolýa. Allajan, bergisini üzüp bilmesin-dä, hernä.

Kätip çekilensoň başlyk gürleşip oturan ýaş ýigidine:

– Näme diýip durduk? – diýip sorady.

– Hiç kim Alladan gorkanok, ahlak galmandyr diýyärdiňiz.

– Galmandyr haw-w-aaa... Diňe şomy näme? Ynsap barmy, ynsap? Olam ýok. Eý-hoo, giden ýurtda emel edilmedik ýekeje haryt tapyp bolanok. Süýt alýarsyň, ýarysyndan köpüsi suw... Arassa suw diýip gaplanan suwlardan alýaň, hapa suw bolup çykýar. Ýüňden edilen diýen eşigi alýaň, pagta garylan keten bolup çykýar. Ynsanlarda ynsap galmandyr...

Ýene gapy açyldy, aňyrdan kätip göründi:

– Başlyk ependi, iň soňky tapgyr ugradan ýaglarymyzy seljeriš komissiyasy yzyna gaýtarypdyr.

– Näme üçin?

Kätip keseki adamyň ýanynda aýtmak islemeýän ýaly ýaş ýigide bir seredip:

– Neme... – diýdi. – Ýaglarda...

– Garylan diýipmi? Bu gezek näçe göterip goşulypdy?

– Öňki tapgyrda ýigrimi göterimdi, siz az görensoňyz, bu gezekde otuz göterim garyldy...

– Tob-a-aa... Seljeriš komissiyasyň başlygyna näme berdiňiz?

– Otuz müň...

– Tü-üüü... Indi düşündim, harydyň näme üçin yzyna

gaýtarylandygyna. Oňkam dogry. Bu döwürde otuz müñ lira näme bolsun?!. Jomart bolsaňyzlaň, jomart... Biz näçe bersek, Alla hem bize şonça berer.

Kätip, otagyna girenden soñ başlyk ýaş ýigitden sorady:

– Näme diýyärdim-aý?

– Ynsanlarda ynsap galmadı diýipdiňiz...

– Hawa.. Din-imanam galmadı. Hiç kim o dünýäni ýada salmaýar. Garyp-gasaryň aladasyny edýän ýok. Hüşür-zekat, pitre, sadaka berýän galmadı. Mätäje bereňde-de kysmatyndan artyk bermeli dälsiň, soňra mesirgär, hä-ää.. Alla oňa nähili takdyr eçilen bolsa, şona görä bermelidir. Garyba kömek edýän galmadı...

Kätip gapdal gapydan kellesini uzadyp:

– Bir hanym siziň bilen görüşmek isleýär. – diýdi. Başlyk jogap berip ýetişmänkä iki sany aýal içeri girdi:

Aýallardan biri:

– Beýependi, Ýoksul çagalara hemaýat edýän guramanyň adyndan haýış bilen geldik – diýip, söze başlandan, başlyk:

– Aýal dogan, häzir iş wagty, näme gerek bolsa, çalt aýt. Bir tonnadan aşak bolmasa ýüzden iki göterim kömek ederis. Ýoksul-moksul diýen zat, ondan aşak bolmaz. Atam gelse-de, bäs-on manat pul üçin göwnüne degmerin. İçerdäkilere aýdyň, bererler...

Beýleki aýal garyp çagalar barada bir zatlary aýtjak bolanyndan, başlyk:

– Kelläñizi işlediň-de, häzir alyň – diýdi. – Meniň etjek ýagşylygym şundan ybarat. Ertir näme boljagynyň bellisi ýok, ýa bahalar galar, ýa haryt tapymaz...

– Ýöne biziň haýışymyz...

– Estagpyrylla... Elimizde bary-ýogy iki dürlü haryt galdy.

– Satlyk harytlarymyzyň elli liralygy-da bar, on liralygyda...

– Ýo-okk, ýok. Komissiya düzdürip biljek däl. Bizde ýok.

Aýallar çykansoň, pyrlanýan kreslosyna ýazylan körpeçäni çekişdirip ornaşdyşdyr-da, ýaş ýigide:

– Men näme diýip durdum? – diýip sorady.

– Garyplara kömek edýän ýok diýyärdiňiz.

– Hä-ää... Ýok, bolmanam...

Ol elini ýok sakgalyna atyp, eñegini gysymlady-da:

– Wyždan galmadı, wyždan... – diýip haýkyrdy. – Parahorluk bar ýere ýaýrady. Hemme ýerde berim bilen ýol almaly. Para

bermejegem bolup göräý, işiň ugruna gidermikä? Gitmez. Hiç kimde wyždan galmadı...

Edil şol wagtam kätip gapyny açyp:

– Germaniýa sargan harytlarymyzyň konosamenti geldi. Harytlary daşabersinlermi? – diýip sorady.

Başlyk kehribar tesbisini has gaty şakyrdadyp:

– Garaşsyn – diýdi. – Mydam aýdýandyryny: gümrükde garaşdyrylan harydyň her gün getirjek girdejisi artar.

– Baş üstüne, başlyk. Teker lisenziýasynyň çykmagy üçinem yüz müň lira soraýarmışlar.

– Ilki bir on müňüň ujuny görkeziň, soňuny görübereris...

Kätip çekilensoň:

– Men näme diýärdim saña? – diýip sorady.

Ýaş ýigit:

– Wyždan galmadı diýärdiňiz.

– Ýalanmy? Ortada hiç zat galmadı... Ahlakdan, namysdan, ynsapdan, merhemetden nam-nyşan galmadı. Munuň soňy gowluk däl... Ýurt çöküp barýar, çökerem...

Elini eñegine ýetirdi, sakgalyny ýerinden tapmansom, tesbisini öñküdenem çalt şakyrdatdy.

– Ahlak, namys, wyždan, merhemet, din, iman... hiç zat galmadı!

– diýip sesini gataldan badyna telefon jyňňyrdady.

Telefondan gelýän sesi eşden badyna, ýaňky gygyryp duran özi däl ýaly sesem, ýüzem üýtgedi. Telefonda gürläp durany diňläp durşuna, arasynda dymyp, şeýle diýärdi:

– Salam, janym... Salam, geregim! Aýdyp otur! Estagpyrylla... Ýok, olar ýaly beterem ýaş bolmasyn... Yaşajyk zatlar öwrenje bolýar, göwnüni tapyp bilenok. Dullarda-da maza ýok garagöz, höwes bilen ýapyşanoklar, näçesini barlap gördük eýýäm... Sen meniň aýdanyma görä tapjak bol, ärli bolsun, maşgalaly aýal hernäme-de bolsa... Nähili? Blondinkamy? Walla, ölüän-dä men, şolar diýip... Etli-ganly? Ine, onyň bolýa... sen hemme zady taýýarla, men derrewjik barýan, janym... Görüşýänçäk, gülüm...

Ol telefony goýdu-da, ýaş ýigide:

– Näme diýip durdum saña? – diýip sorady. Ýaş ýigit:

– Hiç zat galmadı diýip durduňyz.. – diýdi. Ol ýerinden turdy we diwardaky asgyja asylgy başgabyny alyp durka:

– Hawa, hawa – diýdi. – Hiç zat galmandyr...

EZIZ NESIN.

("Zübük" romanyndan bölek)

*Zübük – öz peýdasy üçin hiç zatdan gaýtmaýan, halal-haramy saýgarmaýan adamlara berilen at. Käbir türk dilcileri bu sözün "zeýbek" sözünden ýasalandygyny aýdýanam bolsalar, bu pikir bizi şübhelendirýär, sebäbi "zeýbek" diýen söz "efe" (epe), ýa-da "kethuda" ýaly manylary berýär, ikinjidenem türkmen dilinde-de "zübük" sözi bilen meňzeş "süpük" sözünüň duş gelmegi türki dilleriň taryhyny öwrenijiler tarapyndan üns berilmäge we öwrenilmäge degişlidir. Mysal üçin, bizde-de haram keýpi üçin hiç zatdan gaýtmaýan, diňe çekjek keýpinden başga zady göz öňüne getirmeyän barypýatan neşekeše "süpük neşekeş" (başga-da "süpük arakhor", "süpük jelep" we ş.m.) diýilýär. – **terjimeçiniň belligi**.).

**Kehribar – ýantar daşyndan edilen gymmatbahaly tesbih.

Terjime eden: © Has TÜRKMEN. Satırıki hekaýalar